

«Αν τη φέρετε σε πέρας, κανείς δεν θα σας ευγνωμονεί, και αν μπλέξετε, κανείς δεν θα σας βοηθήσει»

Media: ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ **Page:** 65-66 **Published at:** 15-09-2024
Author: **Surface:** 1193.54 **Circulation:** 32170
cm²
Subjects:

«Αν τη φέρετε σε πέρας,
κανείς δεν θα σας
ευγνωμονεί, και αν μπλέξετε,
κανείς δεν θα σας βοηθήσει»

ΜΙΑ ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΗ
ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΓΙΑ ΤΟΝ
«ΒΡΕΤΑΝΟ ΠΡΑΚΤΟΡΑ»
ΤΟΥ ΣΟΜΕΡΣΕΤ ΜΟΜ

BIBLIA

ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Ενας ασυνήθιστος κατάσκοπος

Με στεγνό χιούμορ και ασύγκριτη αφηγηματική δεινότητα ο Σόμερσετ Μομ περιγράφει τις περιπέτειες ενός συγγραφέα και πράκτορα των βρετανικών μυστικών υπηρεσιών στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο

Του Αναστάσιου Βιστωνίτη

Ο Σόμερσετ Μομ (1874-1965) ανήκει στους δημοφιλέστερους βρετανούς συγγραφείς. Πολλά μυθιστορήματά του κυκλοφορούν και στη γλώσσα μας, ανάμεσα στα οποία ξεχωρίζουν η *Ανθρώπινη δουλειά* και η *Κόψη του ζυγαριού*. Είναι αξιοπερίεργο που μόλις πρόσφατα κυκλοφόρησε και στα ελληνικά το *Ασεντεν ή ο Βρετανός πράκτορας*, ενενήντα έξι χρόνια μετά την πρώτη του έκδοση. Το βιβλίο δεν σημείωσε μόνο τεράστια εμπορική επιτυχία αλλά υπήρξε και το προίμιο για την ανάπτυξη του κατασκοπικού μυθιστορήματος, κορυφαίος εκπρόσωπος του οποίου παραμένει βέβαια ο *Τζον Λε Καρέ*. Ίσως έχει δόση αληθείας αυτό που ισχυρίζονται πολλοί: πως στο ανεπανάλπητο *Ο κατάσκοπος που γύρισε από το κρόο* ο Λε Καρέ επηρεάστηκε από το *Ασεντεν*.

Το βιβλίο του Μομ είναι σε μεγάλο βαθμό αυτοβιογραφικό – και δεν πρόκειται για μυθιστόρημα αλλά για άθροισμα ιστοριών, όπου ο μόνος χαρακτήρας που πρωταγωνιστεί σε όλες είναι ο Ασεντεν, συγγραφέας και αυτός όπως και ο Μομ, ο οποίος, σαν τον πρωταγωνιστή του, υπέρβηκε και εκείνος στις βρετανικές μυστικές υπηρεσίες.

Στη φωλιά των κατασκόπων

Ο αναγνώστης αρχίζει να εκάπτεται από τις πρώτες ακόμη σελίδες: ο Ασεντεν σε κάποιο πάρτι συναντά έναν υπερήλικο συνταγματάρχη, ο οποίος του ζητεί να συναντηθούν την επομένη προκειμένου «να κουβεντιάσουν για λίγο». Στη συνάντηση (πραγματοποιείται στο σπίτι του συνταγματάρχη) ο τελευταίος, στέλεχος των μυστικών υπηρεσιών με κωδικό όνομα Ρ, στρατολογεί στις υπηρεσίες και τον Ασεντεν, που είναι υψηλού μορφωτικού επιπέδου, γνωρίζει ξένες γλώσσες και κυρίως δεν προκαλεί υποψίες. Στο τέλος, φυσικά, της συζήτησής τους τον προειδοποιεί: «*Ενα μόνο πράγμα θεωρώ ότι οφείλετε να γνωρίζετε προτού αναλάβετε τη δουλειά, και μην το ξεχάσετε: αν τη φέρετε σε πέρας, κανείς δεν θα σας ευγνωμονεί, και αν μπλέξετε, κανείς δεν θα σας βοηθήσει*».

Ο Ασεντεν στέλνεται στην Ελβετία. Πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικός, αφού βρισκόμαστε στην περίοδο του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου και η Ελβετία είναι

ουδέτερη χώρα. Ο,τι πρέπει δηλαδή για φωλιά κατασκόπων. Η εποχή χαρακτηρίζεται από ωμό σεξισμό, από ρατσισμό και εθνικιστικές προκαταλήψεις. Αυτό είναι το περιβάλλον στα μετόπισθεν. Η δουλειά του Ασεντεν, ο οποίος ούτε έχει ούτε χρησιμοποιεί όπλο, είναι να συλλέγει πληροφορίες και να παρακολουθεί άλλους πράκτορες. Δουλεύει από την αρχή μοιάζει άχαρη και γραφειοκρατική, όχι όμως και τα γεγονότα που ακολουθούν. Και από αυτά τα πιο ενδιαφέροντα είναι τα παρακάτω.

Ο «άτριχος Μεξικανός»

Ο Ασεντεν συναντά μαζί με τον Ρ έναν «άτριχο Μεξικανό», ο οποίος έχει μεγάλη ιδέα για τον εαυτό του: είναι γυναικάς, πεφουσιωμένος, macho και αδίστακτος και υποστηρίζει πως «*τρεις μόνο ενασχολήσεις ταιριάζουν σ' έναν τζέντλεμαν: ο πόλεμος, τα χαρτιά και οι γυναίκες*». Ο Ασεντεν αναλαμβάνει να πάει στην Ιταλία με τον «άτριχο Μεξικανό» και από κοινού να κλέψουν τα έγγραφα που μεταφέρει από την Ελλάδα πράκτορας των Γερμανών, ονόματι Κωνσταντίνος Ανδρεάδης. Το πλοίο φτάνει από την Ελλάδα στη Νάπολη με έναν μόνο έλληνα επιβάτη. Ο Ασεντεν και ο Μεξικανός πηγαίνουν στο ξενοδοχείο του, μπαίνουν κρυφά στο δωμάτιό του, ψάχνουν για τα έγγραφα και δεν βρίσκουν τίποτα. Αποφασίζουν να φύγουν, αλλά τότε ο Ασεντεν βλέπει ότι υπάρχει κηλίδα αίματος στο μανίκι του Μεξικανού.

Και αμέσως μετά διαβάζει ένα κρυπτογραφημένο τηλεγράφημα που μόλις είχε λάβει από τα κεντρικά, το οποίο έλεγε: «*Ο Κωνσταντίνος Ανδρεάδης αναγκάστηκε να παραμείνει στον Πειραιά λόγω ασθένειας. Αδυνατεί να ταξιδέψει. Επιστρέψτε στη Γενεύη και αναμείνατε οδηγίες*». Και τότε διαπιστώνει ότι ο Μεξικανός είχε δολοφονήσει λάθος άνθρωπο.

Τζούλια Λάτσαρι

Εξίσου τραγική – αλλά και άκρως ερωτική – είναι και η παρακάτω ιστορία: Ο Ασεντεν συναντά στη Γενεύη την ιταλίδα χορεύτρια Τζούλια Λάτσαρι έχοντας εντολές να την πείσει να προδώσει τον αντικαθεστωτικό ινδό εραστή της και πράκτορα των Γερμανών. Εκείνη προδίδει τον δούστο Ινδό και τον πείθει να διασχίσει τα σύνορα και να συναντηθούν στο Παρίσι των Συμμάχων (Αντάντ), ώστε να τον συλλάβουν εκεί. Αυτός όμως, πριν τον συλλάβουν, τον περάσουν από δικη και τον εκτελέσουν οι Βρετανοί, αυτοκτονεί και η Τζούλια Λάτσαρι το μαθαίνει αμέσως – αλλά δεν ιδρώνει το αφτί της. Το μόνο που την ενδιαφέρει είναι να της επιστραφεί το ακριβό ρολόι που του είχε χαρίσει: και το ζητεί από τον Ασεντεν.

Τα «άπλυτα» της Ιστορίας

Την καλύτερη ιστορία, που φέρει τον τίτλο «*Τα άπλυτα του κυρίου Χάρινγκτον*», μας της επιφυλάσσει ο Μομ στο τέλος. Βρισκόμαστε στο 1917, τη χρονιά που αντεπάτη στη Ρωσία ο τσάρος Νικόλαος Β΄. Ο Ασεντεν παίρνει εντολή να πάει στη χώρα και να προσπαθήσει να πείσει την κυβέρνηση να παραμείνει στον πόλεμο κατά της Γερμανίας. Μεταβαίνει λοιπόν στην Πετρούπολη έχοντας ταξιδέψει με τρένο επί 11 μέρες από το Βλαδιβοστόκ. Στο τρένο μοιράζεται την καρμπίνα με έναν φλυαρο αμερικανό επιχειρηματία ονόματι Χάρινγκτον.

Πρωθυπουργός της προσωρινής ρωσικής κυβέρνησης είναι ο Αλεξάντερ Κερένσκι, που «*έτρεχε από δω κι από κει σαν φοβισμένη κότα*». Οι Μπολοβίκοι γρήγορα θα έπαιρναν την εξουσία, η αποστολή του Ασεντεν θα έληγε άδοξα και μαζί με την παλιά του αγάπη Αναστασία Αλεξαντρόβνα και τον Χάρινγκτον ήταν αναγκασμένοι να φύγουν. Ο Χάρινγκτον ωστόσο επιμένει να πάει και να πάρει προηγουμένως τα ρούχα του που είχε δώσει για πλύσιμο. Επιστρέφοντας όμως στο ξενοδοχείο σκοτώνεται από αδέσποτη σφαίρα σε μια διαδύωση. Τον βρίσκουν «*επιπλωμένο μπρούτζο σε μια λιμνη αίμα*». Κρατούσε σφιχτά το δέμα με τα πλυμένα ρούχα του. «*Ο κύριος Χάρινγκτον δεν είχε αφήσει τα πλυμένα ρούχα του*». Αυτή είναι η τελευταία μικρόχολη αλλά και ειρωνική φράση του βιβλίου. Και μεταφορικά: τα «άπλυτα» της Ιστορίας.

ΣΟΜΕΡΣΕΡΤ ΜΟΜ
Ασεντεν ή ο Βρετανός πράκτορας
Μετάφραση Μαρία Λαϊνά, Μαρία Μεζίτη.
Εκδόσεις Πατάκη, 2024,
σελ. 392, τιμή 19,90 ευρώ

Τσέχοφ ή Μοπασάν;

Ο Μομ προτάσσει έναν πρόλογο στο βιβλίο του όπου αναλύει το πώς πρέπει να γράφεται μια ιστορία. Ο συγγραφέας, λέει, να μην περιορίζεται σε αυτήν, όσο ενδιαφέρουσα κι αν είναι, αλλά να τη μεταμορφώνει μέσω της μυθοπλασίας. Οι απλές ιστορίες μπορεί να είναι ιδιαίτερα καλές, όπως συμβαίνει με τα διηγήματα του Τσέχοφ, αλλά να μην κινούνται στην ευθεία. Πρέπει να σχηματίζουν, δηλαδή, μια καμπύλη ως την κορυφή. Αυτή άλλωστε είναι και η απαίτηση του αναγνώστη. Ο Μομ δεν απορρίπτει τον Τσέχοφ (πώς θα μπορούσε;) αλλά τους μιμητές. Νομίζω όμως ότι το πρόβλημα που είναι – και ως μην το λέει – ο πύργος του ευρωπαϊκού διηγήματος *Γκι ντε Μοπασάν*.